

Stoletni jubilej v Rajblju

Konzumna rudarska zadruga v Rajblju slavi stoletnico. Vsekakor je to visok in lep jubilej, ki služi vso našo pozornost.

Konzumno zadrugo so ustanovili 1873 leta, ko je bil Rajbelj še najhno rudniško območje z maloštevilnimi prebivalci, toda s številnimi rudarji, ki so prišli iz Rateč in Gorenjske, pa z Bovca in Soške doline. Pred ustanovitvijo zadruga je bila tu samo majhna trgovinica, ki je bila založena le z najnujnejšimi prehrabeniimi artikli, medtem ko so v majhnih hlevih gojili koze, nekaj drobnice in kokoši, pa tudi kakšno svinjo. To pa je bilo tudi vse, kar so imele rudarske družine za prehrano. Če pa pomislimo, da težko delo rudarjev v rudniku terja tudi izdatno prehrano in sploh boljšo oskrbo, potem ni nič čudnega, zlasti ob razmeroma pičli in nič kaj raznovrstni prehrani, ob tem pa še slabe življenjske razmere, zlasti stanovanjske, da so rudarji najprej ustanovili tako imenovano bratsko hranilnico. V njo so rudarji vložili minimalne vloge, logično temu pa je sledila pred sto leti ustanovitev rudarske konzumne zadruga v Rajblju.

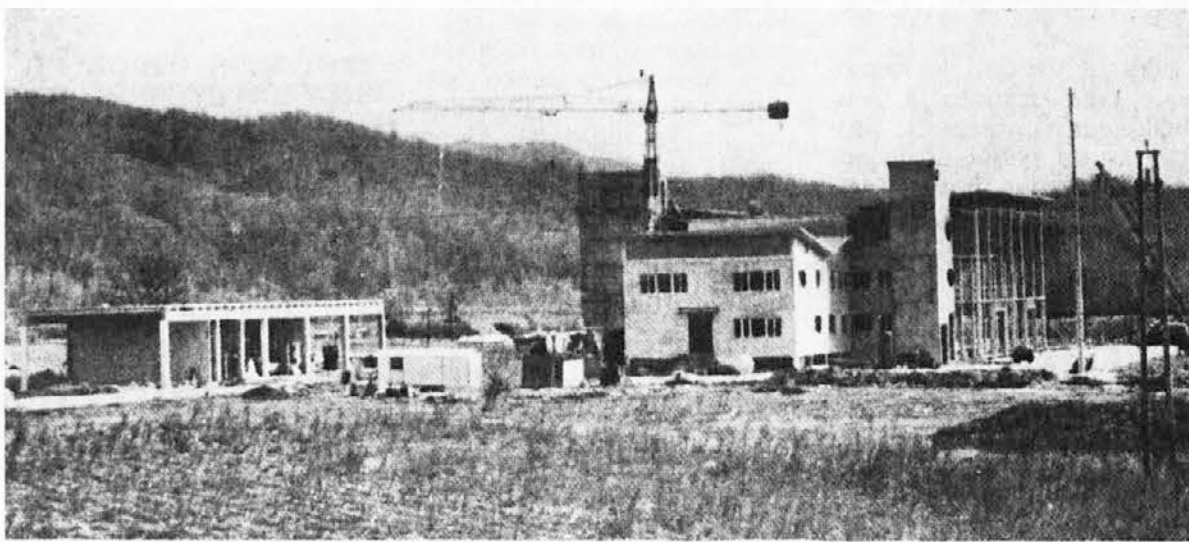
Ob koncu stoletja, ko so rudnik razdelili, pol ga je pripadlo avstrijski državi, druga polovica pa grofu Hencklu, so ustanovili še drugo konzumno zadrugo, h kateri so pristopili rudarji, ki so bili v službi grofa Henkla. Vsi poskusi, da bi obe zadrugi združili, so se uresničili šele leta 1933, ob veliki svetovni krizi.

Danes se je zadruga zelo povečala, saj ne oskrbuje rudarjev samo z živili in drugim blagom, ampak je ustanovila tudi svojo socialno pomoč in daje tudi posojila potrebnim rudarskim družinam, hkrati pa tudi štipendira najboljše študente.

Stoletni jubilej rudarske konzumne zadruga v Rajblju pa nas opozarja še na nekaj: na solidarnost in bratstvo med delavci, konkretno med rudarji, saj so jo ustanovili ljudje ne glede na nacionalno pripadnost. V tej zadrugi jih je združilo delo, zlasti pa solidarnost med delavci - rudarji, ki opravljajo vsekakor eno najtežjih del. In prav obletnica zadruga v Rajblju nas ponovno opozarja na to, kako pomembna je solidarnost in bratstvo med delovnimi ljudmi ne glede na nacionalnost, kateri pripada posamezen delavec. In ta velika tradicija bratstva je še danes živa in razvita med rudarji v Rajblju.

Tudi v Nemah raste industrijsko področje

Za razvoj so dani vsi pogoji, saj je na licu mesta dovolj domače delovne sile, dobre prometne zveze in hudourniki

Zgradba kemijsko-farmaceutске industrije v Nemah, ki bo dajala delo domačinom.

Ze nekaj časa potekajo dela za zgraditev novega industrijskega področja v Nemah (Nimis). Tako so v glavnem že postavili zidove za novo kemijsko in farmaceutsko industrijo na tem območju, zdaj pa pričakujejo, da bodo začeli graditi čistilne naprave na Teru, čigar prečiščeno vodo naj bi uporabljala nova industrija. Menijo, da bi omenjena dela lahko opravili že v letošnjem poletju in da bi lahko tovarna začela kmalu z delom.

Pri tem je zanimivo, da je nekaj mladih ljudi iz te okolice že na praksi v Milanu pri podjetju, ki gradi omenjeno tovarno v Nemah. Vsekakor je to potrebno in važno za uspešen začetek te prve večje industrije.

Domačini sedaj upravičeno pričakujejo, da bodo na tem področju zgradili še kakšno novo fabriko (nekaj malega že obstoja) in tako zares spremenili obširno industrijsko cono v resničnost.

Novo industrijsko področje v Nemah, za zdaj še v gavnem na papirju, je pomembna za nas zato, ker semkaj gravitira vsa Krnahtska dolina (komun Tipana) in vasi, ki leže visoko v hribih, ki spadajo pod komun Neme kot, na primer Krni-

ce, Kanalič in Vizont ter ostale vasi tega komun Torlan, Črneja, Dobje in številne samotne hiše in kmetije.

Sicer pa tudi na tem območju statistični podatki go-

vore neusmiljeno o padcu prebivalstva. Tako je štel komun Neme 1951. leta še 4.398 prebivalcev, leta 1961 samo še 3.599, medtem ko je bilo leta 1971 na območju tega komun samo še

2.848 rezidentnih ljudi. V zadnjih desetih letih se je torej število prebivalstva zmanjšalo za 751 duš oziroma za 20,9%.

Komun Neme pa ima na drugi strani vse možnosti za industrijski in kmetijski razvoj. Na ravninskem svestu (Neme, Torlan in Ramandol) je rodovitna zemlja, zime so blage in tod so vinogradi, ki dobro obrode in dajejo znana in renomirana vina, zlasti sladki verduc, med kmetijskimi pridelki pa je tu v glavnem koruza. Pri vsem tem je zemlja lahko obdelovana, zlasti z najmodernejšimi kmetijskimi stroji. Nasprotno pa so hribovske vasi, ki so slovenske, kajti Neme so jezikovno mešan komun, siromasne, in zato se je prav iz teh vasi v zadnjih letih izselilo največ ljudi v tujino ali pa kam drugam.

V nižini se je nadalje razvil tudi nedeljski turizem, kjer danes najdemo ugledne restavracije in gostilne z raznimi specialitetami na žaru, ribami in dobrimi lokalnimi vini, medtem ko so v gorskih vasicah le revne «oštarjice», ki ne morejo nuditi izletniku nikakega prigrizka.

Ce bi se torej na tem območju razvilo industrijsko področje, katerega zametke sedaj že vidimo, potem bi bil v precejšnji meri za neštete, danes revne vasi, vsaj delno rešen ekonomski problem. Rešeno bi bilo tudi izseljenstvo - emigracija, saj so temeljni pogoji za razvoj industrije podani: na voljo je delovna sila, prometne zveze so dobre in končno hudournika. Ter in Krnahta nudita tudi dovolj vode, ki je potrebuje moderna industrija.

ŠE O ZBOROVANJU V TORINU

Neobčutljivost do naših problemov

Potrebna je kompaktnost, enotnost v boju vseh emigrantov ne glede na politično pripadnost skupaj z drugimi silami, ki se že dolgo bore za boljšo prihodnost naše dežele

Kot smo že poročali je bilo 1. aprila letos v Torinu emigrantsko zborovanje, na katerega so povabili tudi predstavnike Društva slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije. Tako je na tem zborovanju govoril tudi tajnik društva Ado Cont, ki je v svojem govoru najprej pozdravil organizatorje, to je «Pal Friul», v imenu društva, potem pa je nadaljeval:

«Upamo, da bo tudi naša prisotnost prispevala svoj delež k našem končnemu cilju. Tudi mi lahko marsikaj

pispevamo k vašemu dnevnemu redu.

Nismo samo za napredek, za zmanjšanje vojaških služnosti, ki predstavljajo resno oviro kakršnemukoli ekonomskemu in socialnemu napredku naše zemlje, temveč smo za popolno odstranitev le-teh, da bi spremenili našo zemljo v območje miru in srečanj med narodi, torej v sodelovanje na vseh področjih. Ze zdaj pa četudi po sili visokih predstavnikov vlade in države, je vzhodna meja najbolj odprta meja

ne samo v Evropi, temveč na vsem svetu.

Kajti vojaške služnosti so se, vsaj v sedanjih strukturah, že popolnoma preživele in so anahronistične. Če že, po sili razmer, ni mogoče odpraviti vojaških služnosti, pa jih je potrebno vsaj zmanjšati in preurediti, kajti končno je za obrambo domovine vendar nujno, da celotna nacionalna skupnost prispeva k temu na enak in proporcionalen način, ne pa samo del te skupnosti, kakor se danes dogaja.

Zato podpiramo vašo zahtevo državi za 20 milijard letno kot nadomestilo za socialno ekonomski razvoj Furlanije v obrambo celotnega naroda.

Prav tako se strinjamo z zahtevami po 490 milijardih v sedmih letih, kakor predvideva člen 50 deželnega statuta.

To velja tudi za investicije IRI za rešitev problemov rehabilitacije z gradnjo velikih arterij, ki naj bi povezale našo deželo z ekonomskimi in trgovskimi središči Evrope.

Doline Furlanske Slavije so bile najbolj prizadete z neobčutljivostjo upravljalcev do naših socialno-ekonomskih problemov, zavoljo česar je bila naša etnično-jezikovna skupnost razpolovljena prav zaradi množične emigracije. Zato odločno zahtevamo, da naj bodo problemi, ki so postavljeni pred to tribuno, čim prej predloženi ustreznim oblastem in tudi rešeni v tem smislu, da

bodo znova dali življenje naši deželi, ki je ostala skoraj brez krvi zaradi bega najboljših delovnih sil.

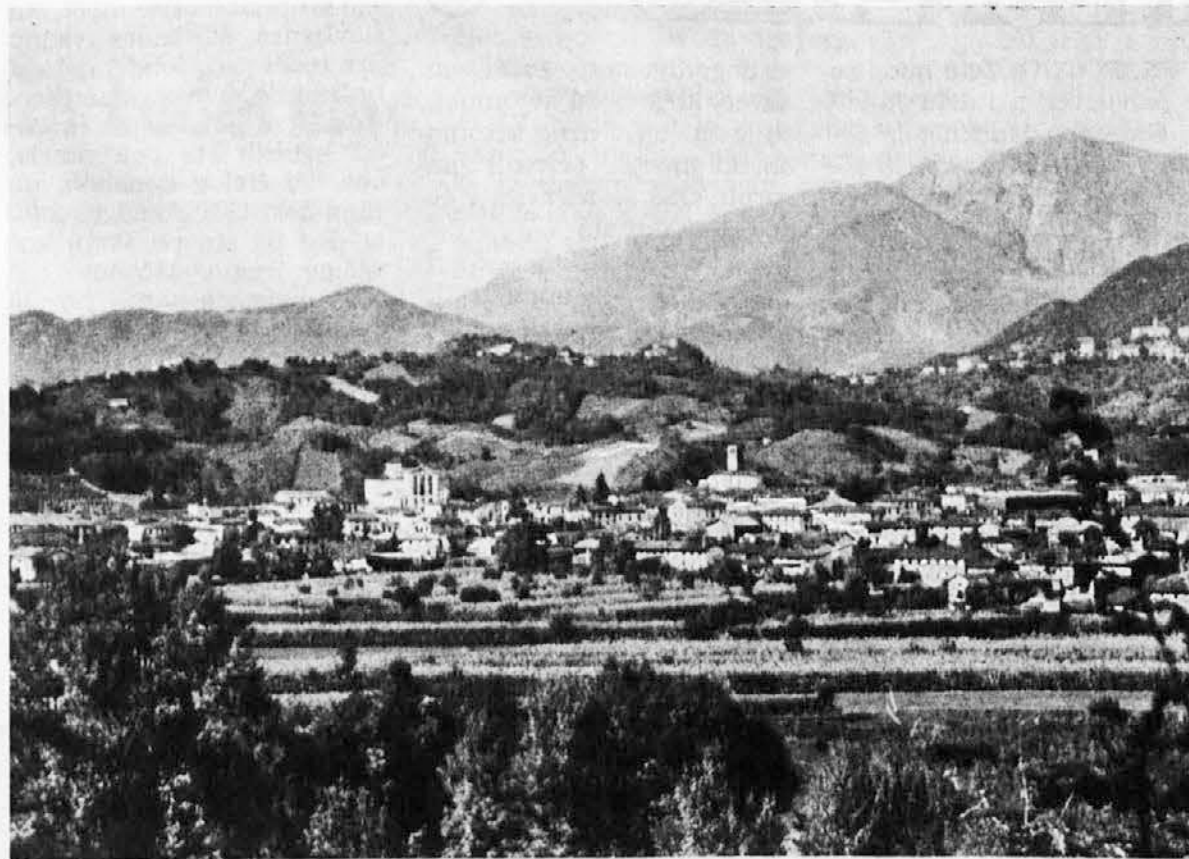
Vemo torej, da niso, če bi hoteli kaj dobiti, dovolj vzvišene deklaracije, temveč je potrebna kompaktnost, enotnost v boju vseh emigrantov ne glede na politično pripadnost skupaj z drugimi demokratičnimi silami, ki se že leta bore za boljšo prihodnost naše dežele.

Prebivalstvo na pogorjih, ki jih je emigracija najbolj prizadela, še posebej pa slovenska emigracija iz Furlanske Slavije, ima veliko upanje v zakon št. 1102, imenovan tudi novi zakon o gorah, ki ga je nacionalni parlament odobril 3. decembra 1971.

Takšen zakon, ki predvideva ustanovitev na območjih s skupnimi problemi gorske skupnosti s širokimi polnomočji pri izdelavi planov razvoja, področnih načrtov s posebnim ozirom na gorske probleme v s mislu splošne politike ponovne uspostavitve ekonomskega in socialnega ravnotežja v okviru nacionalnega ekonomskega programa, so označili kot najboljše zakon, ki je bil kdajkoli odobren od obstoja parlamenta v korist gora.

Zakon naj bi začel veljati eno leto po njegovi odobritvi toda pri izvajanju mora dežela predvideti soglasje s prizadetimi komuni glede razmejitve območij gorskih skupnosti in izdati svoj zakon.

In vendar je, po dolgi in (Nadaljevanje na 2. strani)

NEME (Nimis) ob vходу v Krnahtsko dolino, kjer se razvija novo industrijsko področje.

SPET KRI NA NAŠIH CESTAH

Tri smrtne prometne nesreče

Življenje so izgubili 18-letni Guerino Quercig iz Prapotnega, 74-letni Pio Croatto iz Ronk pri Fojdi in 59-letni Elio Bassi in Gradišča pri Fojdi

Na žalost moramo poročati, da so prometne nesreče zadnjih tednov terjale kar tri žrtve.

Zrtev prve prometne nesreče je postal komaj 18-letni Guerino Quercig iz komuna Prapotno. Mladi fant je bil zaposlen v neki tovarni stolov in se je tisti večer vračal domov s svojimi prijatelji, ki so tudi utrpeli hude poškodbe: Mario De Meo, ki stanuje v «Viale Trieste», si je zlomil nogo in bo ozdravil v 40 dneh, 19-letni Sergio Gariup pa se je udaril v trebuh in zdravniki predvidevajo, da bo ozdravil v treh tednih. Ubogi Guerino pa je bil na licu mesta mrtev.

Druga smrtna prometna nesreča se je dogodila na cesti med Fojdo in Vidmom. Tu je izgubil življenje 74-letni Pio Croatto iz Ronk v fojdskem komunu. Podrl ga je na tla z avtomobilom nek njegov sovaščan, ki je vozil v isti smeri. Pio Croatto je bil na licu mesta mrtev.

Rajniki Pio je bil zelo poznan po svesti okolici, ker je bil priden kmet in delavec in mnogim ljudem iz naših hribovskih krajev drag prijatelj.

Pri tretji prometni nesreči pa je podlegel poškodbam 59-letni Elio Bassi iz Gradišča pri Fojdi. Peljal se je z motorjem proti Podklapu in se na nekem ovinku zaletel

v ciklista. Izgubil je ravnovesje, padel z motorja in udaril z glavo ob asfalt. Najprvo so ga peljali v čedadski špitalu nato pa v Videm, kjer je pa po desetih dneh umrl, ker mu je pri padcu počila lobanja in je dobil hude možganske poškodbe.

Družinam tragično preminulih izrekamo naše globoko sožalje.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Praznik drevja v Prapotnem

Tudi letos, kot se dogaja že vrsto let vsako pomlad, so osnovnošolski otroci zasadili več drevesc, da so tako proslavili praznik drevja. Običajno so zasajali drevesca po goličavah, letos pa so jih zasadili okoli spomenika padlim, pred šolo in nekaj tudi v bližini pokopališča.

Praznik sta otvorila didak-

tični ravnatelj iz Čedad dr. Borgomas in prapotniški župan Bruno Bernardo, ki sta šolarjem obrazložila pomen praznika in sajenja drevja, ki prav v Idrijski dolini ne sme zaostati, kajti drugače je ne bo nihče več imenoval «moja lepa zelena dolina». In res, prav bujno zelenje in prijeten hlad, ki veje iz gozdičev, privablja vsako leto več izletnikov v svojo sredo. Idrijska dolina bi bila brez zelenja, pusta in še bolj opustele hribovske vasice, ki danes kukajo iz senc raznovrstnega drevja.

JAVNA DELA

Komunski konsil je sklenil, da bo prevzel v svoje breme vse ostale stroške, ki niso pokriti z deželnim prispevkom, za izvedbo nekaterih najnujnejših javnih del. Zgradili bodo cesto razpotje Dolenja-Novakovci do mostu čez Idrijo, nadalje bodo uredili tudi cesto Stari Mlin - Kodermaci - Brda - Kovačevica in razpotje proti Stari gori. V Kodermaci bodo uredili tudi vaške poti.

manjkanje univerze v središču Furlanije.

Očitno je, da bo ravnotežje med Furlanijo in razvitejšimi območji v Italiji brez univerze na kulturnem, ekonomskem in socialnem področju še globlje in težje. Mi vsi, da bi lahko razbili našo ekonomijo, potrebujemo več tehnikov, voditeljev in dobrih kadrov, ki nam jih lahko da samo univerza.

V isti študiji CENSI, kjer preučujejo položaj 65 univerz v Italiji, najdemo informacijo, da se predvidene investicije za uresničitev novih univerzitetnih središč, vzpenjajo na 250 milijard lir in da so za nove univerzitetne sisteme, ki so v nekem smislu nujno potrebni, omenjene kot možna naslednja območja: Piemont, Abruzzi, Lazio, Molise, Kampanja, Puglia, Basilicata in Sicilija.

Tu pa ni omenjene Furlanije, čeprav pokriva eno najširših območij Italije, ki se razteza od Trsta do Padove.

Očitno je, da naše oblasti v deželi soglašajo s to študijo in ne storijo ničesar, da bi zadostile starim in novim aspiracijam furlanskega in slovenskega prebivalstva v naši deželi. Ustanovitev univerze v Vidmu je danes bolj kot kdajkoli potrebna. To pa lahko dosežemo z odločnim bojem prebivalstva, ki je direktno zainteresirano, s podporo demokratičnih strank, ki so, kot se zdi, danes razdeljene ob tem, tako važnem vprašanju».

IZ KANALSKE DOLINE

Nov upravni svet v kmečki bolniški blagajni v Naborjetu

V Naborjetu, kjer so predstavili samo eno kandidato listo, so se vršile volitve za obnovo upravnega sveta v kmečko bolniško blagajno. Od 112 vpisanih volivcev jih je volilo 92, ki so izvolili dva župana, dva namestnika in enajst svetovalcev.

Za svetovalce so bili izvoljeni: Adalberto Meschnig, Antonio Zelloth, Bartolomeo Buzzi, Ermano Errath, Francesco Kandutsch, Francesco Prescheren, Giacomo Erlich, Giovanni Rosic, Luigi Blausutto, Mario Piussi, Sebastiano Wedam; župana sta Giuseppe Prescheren in Salvatore Giuliano, namestnika pa Giovanni Vuerich in Giuseppe Meschnig.

V OVČJI VESI BODO IMELI KMALU NOV VODOVOD

Na zadnjem zasedanju komunskega sveta so sklenili, da bodo ojačili sedanji vodovod v Ovčji vesi. Načrt, ki ga bodo predložili deželnemu odborništvu za javna dela, je svet sprejel enoglasno. Upajo, da bo dežela dala ustrezno podporo in da bodo mogli pričeti z deli čimprej.

KAZIPOTI ZA HRIBOLAZCE

Turistično društvo v Trbižu proučuje grafiko, kjer bodo označene vse planinske poti, steze in koče Kanalske doline. To bo prav gotovo omogočilo ljubiteljem planin lažji dostop do najlepših vrhov in tudi nesreč bo gotovo manj, ker bo grafika opozarjala tudi na nevarnosti.

V Kanalski dolini se uspešno razvija turizem in zato je potrebno poskrbeti za vse včasih tudi za navidezne malenkosti, ker postanejo

lahko velikega pomena za turista, ki ne pozna tega področja.

PETLETNI OTROK IZ UKEV ZRTEV PROMETNE NESREČE

V Ukvah je prišlo do hude prometne nesreče, ki je terjala življenje komaj 5-letnega Aleksandra Rossi-

cha. Fantič je bil s stricem na sprehođu in ko sta prišla pred domačo hišo, je zdrjal čez cesto in to prav v trenutku, ko je mimo pridrvel nek avtomobil. Malega Aleksandra so takoj prepekljali v huminsko bolnico, kamor pa ni prišel več živ, ker je dobil smrtne poškodbe v glavi.

IZ REZIJSKE DOLINE

Dva svetovalca in en odbornik iz Stolbice podali ostavke

Zadnje zasedanje občinskega sveta v Rezijski dolini je bilo zelo razburkano, kajti svetovalca Odorico Quaglia, Luciano Quaglia in odbornik Luigi Di Lenardo, vsi trije iz Stolbice, so uradno podali ostavke. Iz občinskega sveta oziroma odbora so odstopili zato, ker svetovalci drugih vasi rezijanskega komuna niso hoteli upoštevati, da bi vseh 40 milijonov lir, ki jih je dala država za izvedbo javnih del, to se pravi za kanalizacijo in ureditev notranjih cest in poti, uporabili za Stolbico, kot je bilo pred časom namenjeno. Vsi trije pripadajo večini, to je socialistični stranki (PSI), ki šteje v občinskem svetu 12 članov. Zdi se, da groze z ostavkami še ostali,

ker je njihova vas najbolj zapuščena in najbolj potrebna javnih del.

Ker ni delovala v tistih dneh pošta zaradi stavk, so svetovalci, ki so podali ostavke, razdelili po vsej vasi ciklostiran list, kjer so obrazložili vaščanom zakaj podajajo ostavke.

500 NOVIH DREVES V RAVENCI

V Krizcih, kraju za župno cerkvijo v Ravenci, so v prisotnosti župana, nekaterih občinskih odbornikov in svetovalcev, direktorja lokalne srednje nižje šole, gozdnih čuvajev in drugih zasadili soljarji 500 smrečic. Priložnostne govore sta imela župan Enzo Lettig in župnik, ki je drevesca tudi blagoslovil.

FOJDA

Zlata poroka zakoncev Tracogna iz Čenebole

V Čeneboli, hribovska vasi fojdskega komuna, sta pred nedavnim dočakala zakonca Emilio in Ema Tracogna zlato poroko. Zlati jubilej sla slovesno potrdila v isti cerkvi, v Čeneboli, kjer sta si obljubila večno zvestobo pred pol stoletjem.

Kljub trdemu delu na tistem «facoletu» domače zemlje, kamor sta vložila vse svoje najboljše moči, sta slavljena še danes vedno pri moči in obdelujeta z ljubeznijo svojo kmetijico. Rodilo se jima je pet otrok, od katerih sta dva umrla, ena hči živi v Čeneboli, da jima nekoliko pomaga, ostala dva pa sta po svetu kot večina drugih vaščanov.

Zaupala sta nam, da je njihovih skupnih 50 let minilo kot bi človek trenil z očesom, čeravno sta morala prestati dve vojni in toliko nesreč. Želimo jima še dolgo vrsto zdravih in srečnih let.

HUD POZAR V FOJDI OGENJ POVZROČIL ZA 4 MILJONE LIR ŠKODE

V seniku, katerega lastnik je 68-letni gostilničar Eugenio Gabrici, je prišlo ponoči do zelo hudega požara. Senik stoji ob cesti, ki vodi proti Nemam in zato je verjetno, da je kdo odvrigel v bližino tleč cigaretni ogorak. V seniku je bilo 30

kvintalov sena, nekaj praznih sodov in poljsko orodje. Vse je bilo uničeno in seveda tudi streha. Lastnik je zato utrpel več kot 4 milijone lir škode, ki bi lahko bila pa še večja, če bi plameni zajeli tudi drvarnico in hišo, ki sta poleg senika. Na srečo so živino rešili pravočasno, ker so na kraj požara takoj prihitali gasilci iz Vidma.

NASI DRAGI RAJNKI

IZ KOMUNA CENTA: 76-letni Giacomo Treppo iz Sedigle.

IZ KOMUNA NEME: 67-letni Ermenegildo Ostig.

IZ KOMUNA AHEN: 80-letna Agata Rieppi vd. Pelizzo.

IZ KOMUNA FOJDA: 74-letni Pio Croatto iz Ronk, 74-letni Pietro Zizzutto, 58-letni Elio Bassi, Enrico Antoniutti.

IZ KOMUNA PRAPOTNO: 78-letna Emilia Pizzulin, 18-letni Guerino Quercig.

IZ KOMUNA SPETER: 63-letni Rinaldo Venturini, 83-letni Giovanni Bianchi.

IZ KOMUNA SENLENART: 60-letni Carlo Zufferli.

Vsem svojem preran^o umrlih dragih izrekamo naše iskreno sožalje.

Še o zborovanju v Torinu

(s prve strani)

nepravilni zakasnitvi, deželna vlada odobrila zakon, ki je resno spremenjen in je tudi izmaličil vsebino nacionalnega zakona, ker ni sploh nič upošteval potreb, zahtev zainteresiranih ljudi, občin, predlogov in protestov ljudi, sindikatov in naprednih strank.

Ker pa ne more ostati na tem svetu nobena stvar trajna, bomo lahko z mobilizacijo vseh demokratičnih sil na gorskih območjih in vsej deželi spremenili v pozitivnem smislu tudi deželni zakon, ki tako maliči vsebino nacionalnega zakona.

Končno bi rad na kratko obravnaval še problem univerze v Vidmu.

Nedavna študija CENSI pravi, da je trenutno najustreznejše število študentov na univerzi od 10 do 15 tisoč. Deželni odbornik za javno izobraževanje je v svoji razpravi 13. junija 1972 menil, da bo lahko tržaška univerza, ki šteje zdaj več kot 12.000 študentov, dosegla 1975 leta mejo 15.000 študentov. Deželna vlada je že odobrila nakazilo dveh milijard lir za gradnjo tretjega študentskega doma v Trstu.

Upajmo, da bo ta dom zgrajen izključno za furlanske študente, upošteva dejstvo, da ni nikakršne politične volje za ustanovitev furlanske univerze. Zdaj je povprečje študentov iz Furlanije najnižje v vsej Italiji, za kar so seveda najrazličnejši vzroki, kot ekonomsko nazadovanje, v prvi vrsti pa po-

KRONIKA NESREČ

PRAPOTNO: Zelo hudo se je ponesrečil pri delu 38 letni Giuseppe Martinig iz Selišč (Cladrecis). Mož je žagal drva z motorno žago in mu je zašla leva roka naravnost pod rezilo in mu prerezala več žil in mišic. V čedadskem špitalu so mu takoj zašili vse rane in upajo, če ne nastopijo komplikacije, da mu bodo rešili roko v dveh mesecih.

SENTLENART: šestletna Marzia Petricig iz Dolenje Merse je padla z gugalnice in priletela tako nesrečno na tla, da si je zlomila levo nogo. Ozdravila bo v poldrugem mesecu.

PODBONESEC: Arveo in Rino Macorig iz Črnega vrha sta dobila hude poškodbe pri prometni nesreči, ki se

je dogodila pri Prešnjem. Arveo, ki je vozil avtomobil, se je zaletel v drug avtomobil, ki mu je privozil nasproti. Oba se zdravita v čedadskem špitalu.

SENCUR: 42-letno Livijo Bergnach so morali peljati v čedadski špitalu, ker je padla in se hudo udarila v glavo.

TAVORJANA: 20-letna Wanda Briz, ki se je peljala z motorjem, se je kar naenkrat znašla pred avtomobilom sovaščana Adelia Cudicia, ki je privozil iz nasprotni smeri. Trčenje je bilo neizogibno in tako je dekle padlo in utrpelo več poškodb. Takoj so jo prepeljali v čedadski špitalu, kjer so zdravniki izjavili, da bo ozdravila v treh tednih.

Sprehod skozi slovensko književnost

Srečko Kosovel

Srečko Kosovel se je rodil 1904. leta v Sežani nadučitelju. Bil je zadnji izmed petero otrok. V Tomaju na Krasu, kjer je služboval oče, je preživel otroška leta in tam do vojne z Italijo leta 1915 obiskoval osnovno šolo. Jeseni 1916 je delal v Ljubljani izpit čez prvi razred realke in stopil nato v drugega; maturiral je leta 1922 in se vpisal na univerzo v Ljubljani, kjer je poslušal predavanja iz slavistike, primerjalne književnosti, romanistike, filozofije in umetnostne zgodovine. Napadla ga je zahrbtna bolezen, za katero je umrl 27. maja 1926, star komaj dvaindvajset let. Pokopan je v Tomaju.

Kosovelova pot iz Tomaja v Ljubljano je bila pot mladega, za krivico občutljivega, skromnega, tihega, a odločnega in ognjevitnega, čeprav pogosto k otožnosti nagnjenega kraškega otroka. Globoko v duši je ponesel s seboj v mesto podobo domače vasi, svoje matere in značilnosti kraške zemlje.

Srečko Kosovel se je v srednji šoli zanimal za književnost. Kot petošolec se je prepustil vodstvu maturanata Branka Jegliča, svojega prijatelja in prvega literarnega mentorja, ki je ustanovil na realki literarni krožek in izdajal list Kres. Leta 1922 je začel Kosovel izdajati s tovariši tiskan dijaški list Lepa Vida; v njem so izšle prve Kosovelove pesmi. Istega leta je začel sodelovati pri Zvončku. Novem rodu, Mladiki in pri

Treh labodih. Bil je sodruženik visokošolskega lista Vidov dan, revij Mladina, Ljubljanski zvon, Dom in svet, Ženski svet in Gruda. Na univerzi je sodeloval pri literarnodramatičnem krožku Ivan Cankar in urejal revijo Mladina, ki je združevala vse vidnejše predstavnike mladega rodu.

Ker se je čutil močno bolnega in je slutil smrt, je Kosovel pripravil pesniško zbirko Zlati čoln, ki jo je nameraval izdati jeseni 1925, a ni izšla. Njegove izbrane pesmi je leta 1927 uredil in izdal njegov prijatelj Alfonz Gspan. Leta 1931 je izšla druga izdaja Kosovelovih izbranih pesmi z uvodom Antona Ocvirka, leta 1946 pa je Anton Ocvirk izdal prvo knjigo njegovega Zbranega dela, ki obsega pesmi. V kratkem lahko pričakujemo izid tudi drugega zvezka zbranega dela Srečka Kosovela v znameniti seriji slovenskih klasikov, ki iz-

hajajo pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani.

Vseh Kosovelovih ohranjenih pesmi je nekaj sto in vsebujejo najrazličnejše motive. V njih izraža pesnik v različnih variacijah svoje doživljanje trpke kraške pokrajine z gmajnami, borovimi gozdiči, divjo burjo, brinovimi grmi, kamnitimi hišami in kraškimi ljudmi. Pesmi razodevajo pesnikovo iskanje življenjskega smisla slutno bližajoče se smrti in spoznanje, da se mora boriti ob strani delovnih ljudi. V njegovem spoznanju se je oblikovala podoba revolucije, ki bo odpravila vse kar ovira svoboden razmah ustvarjalnih sil.

Zaradi pristnega, iskrenega doživljanja, velike ploskojuče moči pesniških podob in zaradi revolucionarne vere v novi čas je Srečko Kosovel ena najdragocenejših pesniških osebnosti v slovenski književnosti in kulturi.

Kaj bomo delali meseca maja

NA POLJU bomo ta mesec okopavali in osipali. Ne bomo pa imeli nič dobička, če ne bomo tega dela opravljali dovolj pazljivo. Velika razlika je med njivo, ki je dobro okopana, in med tisto, ki je samo malo postrgana in popraskana. Pri okopavanju lahko gnojimo z nitratom, posebno tiste njive, ki imajo slabo, pušto zemljo in niso zadosti gnojene s hlevskim gnojem.

NA TRAVNIKU začnemo kositi lucerno in drugo deteljo. Proti koncu meseca začnemo lahko kositi tudi stalne travnike. Kosimo tedaj, ko je trava v polnem cvetju. Če kosimo kasno, ko olesenele rastline izgube lističe in seme, je to slabo, kajti tako seno ima majhno hranilno vrednost.

V VINGRADU požene trta navadno že ta mesec pred visoke poganjke. Tedaj je zadnji čas, da napejalce pripognemo in povežemo. Nato moramo trte prvič požveplati. Bomo pripravljene na škropljenje proti peronospori. Kupimo modro galico že zdaj. Nabavimo si do-

bre škropilnice. Prav je, če škropimo prvič že tedaj, ko je trta dobro pokazala zarod, ker s tem preprečimo dosti škode.

Škropimo vse zelene dele trte, posebno pa spodnjo stran listov. Škropiti moramo enakomerno in v čim drobnejših kapljicah, najbolje v obliki megle. Pripravimo si toliko škropiva, kolikor ga lahko v enem dnevu porabimo. Posode za pravo bordojske brozge morajo biti lesene, ne pa železne. Ne bodimo površni, ko delamo škropilo, in tudi ne, ko škropimo. Proti koncu meseca se začne razvijati prvi zarod grozdnega molja. Tega zatiramo tako, da poškrpimo grozde z 1,5 odstotnim azolom. Temu lahko tudi dodamo žvepleno-apaneno brozgo. Po preteku enega tedna škropljenje ponovimo.

V KLETI moramo maja meseca, in sicer preden cvete trta, pretočiti vino še tretjič. Pri pretakanju zadimimo sode z žveplom, ali pa dodamo vinu 7 gramov kalijevega metabisulfitu.

Kotiček za emigrante

Dvogovor s Subidom

Tale mali razgovor ni nič drugega kot povzetek, kako aktualno predstaviti v naši deželi različne probleme. Tisti, ki se nam preveč zapletajo, bi se lahko razvlekli do neskončnosti, zlasti, če se spustimo živo v politiko; toda vsaj delno skušamo odstraniti vse tisto, kar je politika, in postaviti v ospredje probleme, ki jih je doživljal Subid in ki jih doživlja še danes.

Če se takoj polotimo naše teme, bomo takoj ugotovili, da je najbolj pereč problem problem močne emigracije.

Za tistega, ki ne ve, povejmo, da se je emigracija iz naše dežele začela že pred dvestoletjem in da se ji je posrečilo, od njenega začetka pa do danes, poljubiti na čelo večino izmed nas.

Vrzmimo prvi pogled na naše prve emigrante, to je na naše očete in dede: kakor smo slišali, si je emigrant takrat v prvih mesecih vsakega leta naložil vrečo na ramo z namenom oditi na Koroško ali pa celo na daljno Bavarsko, da bi si poiskal skorjo kruha, da bi nahranil sebe in svojo družino.

Delo, ki ga je čakalo, je bilo pri plavžu. Stari izrek pripoveduje, da je hudič ostal pri plavžu samo tri dni, potem pa jo je pobrisal zaradi pretežkega dela. Vendar pa se kristjani morajo od takrat pripraviti na kakšnim kilogramom masla, da si zagotove delovno mesto.

Najbolj dragoceno blago, ki so ga nosili v teh vrečah, so bila delovna oblačila, pri tem pa niso pozabili na znameniti

to «pinzo», ki je bila namenjena za popotnico, služila pa je za vse tri dnevne obroke, če pa jo je imel kdo v izobilju, pa si je lahko privoščil tudi to razkošje, da jo je imel za malico. Ali si jo zares predstavlja, kakšna je bila? Suha, dobra, hranilna, sladka; nekaj dni potem, ko je bila spečena, jo je bilo treba z nožem ali pa kladivom rezati. Za užitek pa so med potjo uporabljali samo «ščepec tabaka» in potem naprej, svoji usodi naproti.

V tistih časih so bila prometna sredstva maloštevilna in so jih tudi malo uporabljali zaradi pomanjkanja finančnih sredstev in tako je potovanje potekalo malo peš in malo z nogami in tako so počasi minevali dnevi in tedni, preden so prispeli na svoj cilj.

Potni list takrat ni bil potreben za prehod meja in da so te vzeli v službo je bilo dovolj, če si pokazal kako potrdilo. Lahko si predstavljamo, kako so imeli ti ljudje med potjo v glavi na tisoče načrtov, ki se niso nikoli uresničili. Za gotovo so med odmori na svojih potovanjih razpravljali delu, ki so ga opravili in zanj prejeli minimalne zasluge.

In, ali veste torej zakaj vam pripovedujemo vse to?

Samo zato, ker se do danes ni ničesar spremenilo, pa čeprav bi kdo dejal, da so tisti časi že premagani. **PREMAGANI SO BILI ZA PIŠKAV OREH!** Emigracija je bila od takrat v nenehnem naraščanju. Treba je samo pripomniti, da danes ne hodijo več peš na stotine kilometrov in da

danes prispeš na cilj hitreje, pa čeprav moraš stati stisnjen včasih na hodniku vagona na eni nogi in če gre v tem smislu vse v redu, potrebuješ dan in noč do svojega cilja.

Do zdaj so se spremenila samo sredstva in drugi pojmi: zamenjal se je dirigent, medtem ko je glasba ostala ista, samo so note bogatejše.

KAKO DOLGOČASNA GLASBA

Poslušajte doslovne besede, ki smo jih bili slišali od naketarih mater: «Smo še srečni, da lahko emigriramo», če smo razumeli emigracijo dobro v tem smislu, potem naj bi bil to privilegij.

Ve, matere, ne čutite ničesar, kadar vidite odhajati svoje sinove, ne da bi vedele, kdaj se bodo znova vrnili in za vse tiste nevarnosti, katere lahko srečajo?

Ali vam ne pridejo solze v oči, kadar pade noč in jih ne vidite v hiši poleg sebe?

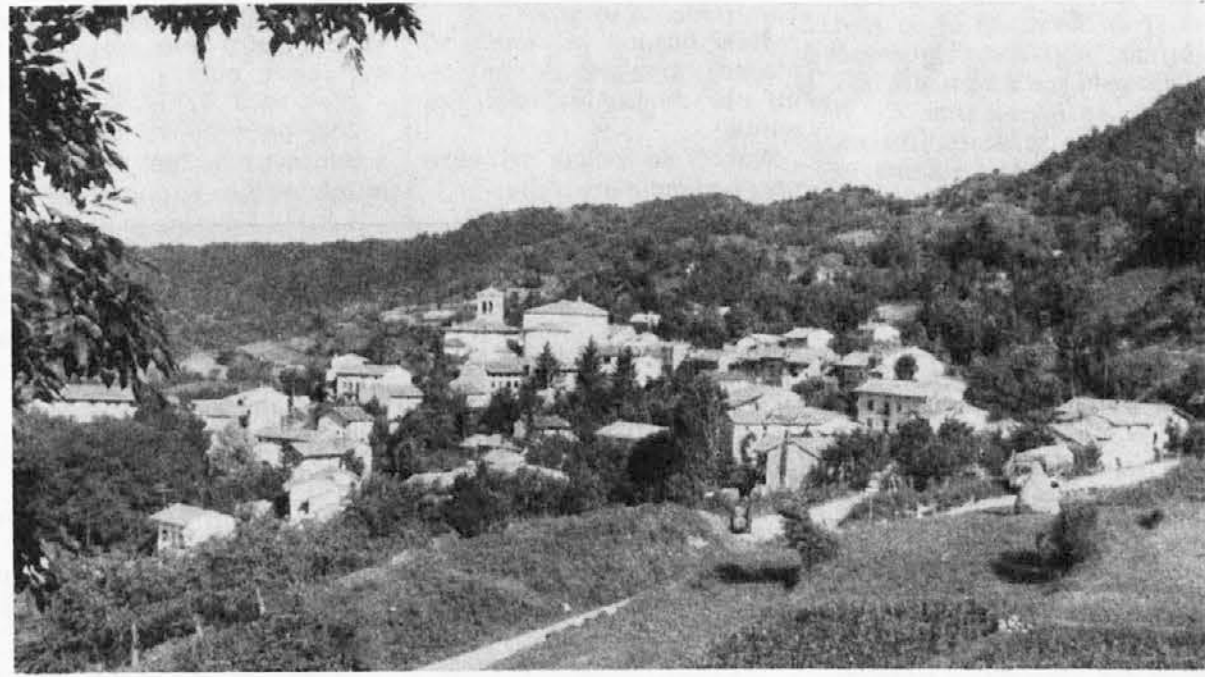
Ali vas ne boli srce, ko mislite na njih, ki so daleč, v deželi, kjer niso nič drugega kot vsiljivci?

Ali ste morda pozabile na vse žrtve, ki ste jih morale storiti, dokler niso zrasli in dozoreli za potni list?

Saj jih vendar niste nabrale pod zelijem?

Ve, neveste, mar ne rečete nič, ko se morajo vaši možje zaradi višje sile ločiti od ljubezni družine, da bi ji zagotovili kruh?

(Dalje prihodnjič)

Slovenska vas Subid v jezikovno mešanem komunu Fojda.

FRANCE BEVK

Kaplan Martin Čedermac

56

Zapečateni steklenica je prišla na mizo le, kadar je imel kak posebno imeniten obisk. Vino ni bilo močno, a staro, prijetnega duha in zelo plemenito. Nalil ga je kozarec in ga pogledal proti luči. Bilo je čisto, obrobjavale so ga drobne kapljice. Teknilo mu je, kri mu je bolj živo zaplala po žilah.

Naslonil se je in rahlo zamižal od ugodja. Izogibal se je misliti na sedanost, najrajši bi se bil potopil v sladke spomine. Ta večer se mu je zahotelo družbe. Poslušnil je. Skozi priprta vrata, skozi vežo mu je prišla pesem na uho. Pela je Katina, ki je samevala v kuhinji. Bila je neka ljubzenska pesem, ki jo je pogosto slišal od fantov in deklet; z leti si je nehote prisvojil njen napev. Zabundal jo je za Katino, noga mu je udarjala takt. Zavedel se je, se zasmejal in zmajal z glavo. Prišla mu je neka misel, pobral je časnike zadnjih dni, tiho, po prstih stopil skozi vežo in naglo odprl kuhinjo.

Katina je sedela ob ognjišču, podirala neko staro obleko, se nasmihala v roke in pela. Prestrašila se je, da bi ji bilo delo skoraj padlo iz rok. Saj ji brat nikoli ni

prepovedal takih pesmi, le pred materjo jih ni smela peti, vendar je bila v zadregi. Srce ji je prekipevalo, a ni mislila, da jo kdo sliši.

«Kaj poješ?» se je zasmejal; ko je opazil njeno rdečico, je obrnil besedo drugam. «Tu bom nekoliko. Stopi po luč in po vino!».

Katina je brž skočila skozi vrata. Kuhinja je bila starinska, v posebnem prizidku hiše. Vse nizko, majhno, zakajeno, sajasto, z enim samim oknom, ki je gledalo na vrt in dvorišče. Siroko, nizko ognjišče z umetelno kovanim železjem in verigami. Po materinem odhodu mu je večkrat prišlo na misel, da bi dal sezidati novo kuhinjo, a se nikoli ni mogel do konca odločiti. Preveč spominov je bilo združenih s tem intimnim prostorom. Marsikateri večer je presedel na nizkem stolu ob zidni omarici, v katero je polagal časnike in knjige. Zunaj je piskala burja, on pa je ob plapolajočem ognju bral ali se pogovarjal z materjo in pokušal vino. Bilo mu je, kakor da bi s temi zidovi porušil tudi spomine na mirne, srečne minute.

Katina je postavila svetilko na nizko polico ob steni. Čedermac je sedel na stolec, ki je bil že tako uglajen in obdrgnjen, da se je izpod barve pokazal kostanjev les. Vino je postavil na tlak, k steni v kotu, da bi se preveč ne ugrelo. Pod kotličem, v katerem se je grel lug, je gorelo, v prostoru je dišalo po dimu. Z nočjo je bil nastal veter in pihal v presledkih. Skozi zamreženo okno je gledala gosta tema; slišati je bilo le veje, ki so bičale zid.

Katina je bila zopet sedla k svojemu delu. Gospod Martin je bil razgrnil časnik, iskal zanimivosti, nato je pogledal iznad naočnikov.

«Ali boš malo vina?».

«Ne», je Katina odmajala z glavo. «Zahvalim. Saj veš, da ne pijem».

«Zakaj ne? Le povej, če bi rada. Nikar se ne sramuj!»

«Saj se ne. Res ne bom».

In vsakikrat ga je bežno pogledala, nato je oči zopet povesila v roke.

Pil je sam. Preveč je bil raztresen, da bi se mogel zatopiti v branje. Leta in leta je bral italijanske knjige in časnike, a si nikoli ni kaj mislil pri tem. Zdal pa se mu je zdelo, da ga vsaka vrstica, vsaka beseda živo spominja na dogodke zadnjih dni. Ne, ni maral več brati. Odložil je časnik, zahotelo se mu je govorjenja. Dvignil je glavo in pogledal dekle, ki je molčalo zatopljeno v delo. Ni mu bilo težko uganiti njene misli. Čudi se, da ji dela družbo, ker se je zadnje čase le redko mudil v kuhinji, dobro ji dene. Kdaj pa kdaj je mislil, da nič ni podobna rajni materi. Zdal pa je v svitu ognja, ki je ostro označeval črte obraza, odkril marsikatero podobno potezo... Vzel je suho vejo in drezal v ogenj; tako se je rad igral že kot deček, ko je ob zimskih večerih čepel ob ognjišču, in bi se tega nikoli ne naveličal.

Rdeči ogli, ki jih je izgrebal izpod polen, so se mu drobili in polagoma sivali. Nastajal je pepel. Pri tem igračkanju so se ga lotevale neke misli in ga obteževale s skrbjo. Iz strahu pred njimi se je bil preselil iz izbe v kuhinjo. Zaman! Da bi imel koga, s komer bi se posvetoval! Da je mati še živa in mesto Katine sedi ob ognjišču, bi bilo lahko. Pomenil in razgovoril bi se od srca do srca, od duše do duše. Dekle pa je čudadško, kljub svojim letom neizkušeno kot otrok. Poslušala ga bo, se morda čudila, a mu le pritrjevala.

Ali je Katina začutila, da jo obletavajo njegove misli? Dvignila je obraz in ga pogledala. Oči so se jima za nekaj trenutkov uprle v oči.

za naše mlade bralce

Hudobna mačeha

Zivel je nekje bogat človek, ki je imel hudobno in prehudobno ženo, s katero se je drugič poročil. Od prve žene je imel eno hčer, blago kakor angel in dobro kakor kruh, da ji v tistem mestu ni bilo enake. Pri vsem tem pa je bila tudi zala kakor gozdna vila, visoka ko jelka, tanka ko bilka, rdeča ko jabolko in v lica bela ko gorska lilija. Ali vrag, ki vselej samo zlo naklepa, je obsedel tudi to mačeho, da ni mogla videti svoje pastorkice. Večkrat jo je hotela ubiti ali kako drugače spraviti s sveta, pa se je bala svojega moža. Nekoč ukaže kralj: kdor nosi puško, mora brezpogojno na vojsko! Tako je šel tudi tisti bogataš. Preden se je odpravil na pot, je poklical svojo ženo, ki mu je morala prisesti, da bo pazila na njegovo hčerko, da se ji ne zgodi kaj hudega, dokler se on ne vrne iz vojske. Psica mu prisesti in obljubi, da jo bo imela rada in čuvala ko zenico svojega očesa. Toda komaj mož odide, pokliče hudoba še tisti hip svoje hlapce in jim ukaže, da odvedejo zjutraj ob zori deklico siroto kakor na sprehod v bližnji gozd, da jo v gozdu zapeljejo na stransko stezo in jo tam ubijejo, nato pa ji prineso njeni roki, odsekani do laktov, in še njeno srce. Če ji obojega ne prineso, jim reče in zapreti, da bo namesto s pastorko z njimi tako naredila.

Zjutraj, ko se je zdanilo, so hlapci vstali in se pripravili na pot. Sli so in prebudili deklico, rekoč, da jim je gospa, njena mačeha, ukazala, naj jo peljejo na sprehod. Ne vedo, kaj se ji pripravlja, pristane sirota dobrovoljno in se odpravi z njimi na pot. Ko pridejo v neki gosto zaraščen gozd, jo zapeljejo, kakor jim je brezsrčnica ukazala, privežejo k nekemu drevesu in jo hočejo ubiti. Ko vidi, da je ukanjena, začne na ves glas prositi, jokati in jih rotiti, naj je ne ubijejo. Povedo ji, kaj jim je njihova gospodinja uka-

zala in da drugače ne smejo ravnati, ker bi morali sicer neizpolnitev plačati z glavo. Tedaj jim ona reče: «Joj, ne ubijte me, ali nate moje roke, odsekajte jih in tudi svoje srce bi vam dala, če bi vedela, da bi mogla živeti brez njega». Zasmilila se je hlapcem in so ji samo roke odsekali, zaradi srca pa so se zmenili, da se izgovorijo pri gospodinji, da so ga po poti zgubili. Tako so se vrnili domov, njo - nesrečnico pa so pustili samo v goščavi, brez rok in brez vsake pomoči.

Ko pridejo domov, naznanijo gospodinji, kakor so se zmenili, in ona jih obdari. Ali Bog - hvala mu in slava! - je prav v tistem hipu, ko so siroto roke odsekali, storil, da je stopil pred njenega očeta v snu nek človek in mu

rekel: «Vrni se pri tej priči domov, ker je tvoja hči izgubila življenje po ukazu tvoje brezbožne žene. Poišči v vojski črna konja brez maroge, belo kobilo brez maroge, dva še nejahana vranca in žrebetno kobilo ter vzemi od vsakega po tri repne dlake, pusti jih zgoreti na ognju, a s pepelom posuj rane tvoje hčerke. Takoj bo takšna, kakršna je bila prej».

Ko se nesrečni oče prebudi, poišče ves zmeden vse potrebno ter zdviga domov kakor veter. Ko vpraša doma svojo ženo po hčerki, mu ona odvrne, da je nekam pobegnila in da ne ve, kje je. A on plane na njo in na hlapce in jim zapreti, da jih bo vse s sabljo razsekal, če mu ne povedo, kje je njegova hčerka. Žena taji, a hlapci se tako prestrašijo, da drug za

drugim vse povedo, kaj in kako je bilo. Tedaj odžene oče z golo sabljo v roki pred seboj dva svoja hlapca. Ko mu tako pred njim kažeta pot, pridejo v tisti gozd, kjer najdejo deklico bolj mrtvo ko živo, nekoliko zaradi pohabljenih rok, nekoliko spričo lakote in samote, a nekoliko spričo strahu. Ko jo oče zagleda, zajoče in jo objame. Videč, da je brez rok, jo posuje s pepelom, narejenim po naročilu. Deklica se takoj poživljuje in druge roke ji zrastejo - ne iz mesa, temveč iz suhega zlata. Potem odpelje oče zlatoroko hčerko domov, ženo pa priveže konjem za repe in ukaže hlapcem, naj jo povlečejo tja, kjer so njegovi hčerki odsekali roke. Tam so jo konji raztrgali in tam je tudi umrla.

Sedem laži

Bila je žena, ki je imela tako lepo hčer, da ji v vsem kraju ni bilo para, pa so ji čuda v ogledi hodili.

Žena pa je rekla: «Kdor hoče dobiti mojo hčer, mora tako dolgo z menoj govoriti, da bom rekla, to je laž».

Neki gospod je imel tri hlapce. Najmlajšega med temi sta druga dva imela za norca.

Nekoč so peljali tri voze gnoja mimo tiste žene.

Zjutraj je rekel starejši hlapec: «Danes bomo peljali gnoj mimo tiste žene. Danes bomo z njo govorili, in jo pripravili, da bo rekla: To je laž».

Najmlajši reče: «Tudi jaz bom govoril z njo».

Zdaj reče starejši hlapec: «Dobro jutro bog daj, mati! Kaj delate, mati?» Žena reče: «Zelje plevem».

Zdaj dalje ne ve kaj z njo govoriti, da bi žena rekla, to je laž.

Zatem pripelje srednji hlapec in reče: «Dobro jutro bog daj, mati! Kaj delate, mati?» Žena mu reče: «Zelje plevem».

Zdaj tudi on dalje ne ve kaj z njo govoriti, da bi žena rekla, to je laž.

Zdaj pripelje najmlajši hlapec in reče: «Dobro jutro bog daj, mati! Kaj delate, mati?» Žena mu reče: «Zelje plevem».

On pa ji reče: «Mi smo ga že dolgo devet kadi narezali». Žena mu reče: «To je dobro».

A hlapec reče: «Ni dobro, ker nam je vse splastelo (segnilo)».

Žena reče: «To je slabo».

A hlapec reče: «Ni slabo; smo ga zvozili na njivo in je zrastle debelo hrastje».

Žena reče: «To je dobro».

A hlapec reče: «Ni dobro, hrastje je bilo vse votlo».

Žena reče: «To je slabo».

A hlapec reče: «Ni slabo, ker je bilo polno meda».

Žena reče: «To je dobro».

A hlapec reče: «Ni dobro; prišel je medved pa je vsega pojedel».

Žena reče: «To je slabo».

A hlapec reče: «Ni slabo; smo dobili medveda, pa smo devet kadi meda iz njega iztisnili».

A žena reče: «To je sakramenska laž».

Tedaj ti je najmlajši hlapec dobil hčer, čeprav sta ga starejša dva imela za norca.

Jež in lisica

Lisica je vprašala ježa: «Koliko pameti imaš?» «Eno», reče jež - kaj pa ti?» «Jaz pa sedemdeset pet», - odgovori lisica.

«Ne verjamem ti, dokler mi ne prisesti na sveto pismo», - zakliče jež.

«Pa naj bo, hajdi z menoj!».

Odpeljal jo je k pasti, ki jo je lovec nastavil in s prstjo tanko pokril, da se ni opazila. Rekel ji je, naj pomoli srednje tace kvišku in udari potem z njim ob zemljo, rekoč:

«Da, prisestem na to sveto pismo!».

Tako je tudi storila, a past jo je zgrabila za obe taci.

«Kako naj se zdaj rešim?» - vpraša lisica ježa za svet.

«Kako bi te mogel poučiti z eno samo pametjo pri tolikšnem številu tvojih pameti!» - odgovori jež.

Lisica mu reče: «Vidim, da me je pogubilo tvoje sveto pismo, a prosim te vendarle, nauči me!».

Tedaj ji reče jež: «Ko bo prišel lovec, da te ujame, se naredi mrtvo. On te bo enkrat ošinil s kolcem, a ti se ne premakni. Ko bo videl, da se ne zgameš, bo mislil, da si mrtva, izlekel ti bo tace iz pasti in te vrgel poleg sebe. Ti pa naglo poskoči in jo pobriši!».

Lisica je tako tudi storila in se rešila.

Lisica in putka

Lisico tare glad. Vsa se stradana se priplazi na rob gozda in poželjivo meče svoje velike oči za tolsto putko, ki zadovoljno hodi okoli hiše, stoječe prav blizu gozda. Čeravno zvitorčki že z vsemi štirimi pritrkava po grešnem želodcu, vendar se pri belem dnevu ne upa približati vabljivemu plenu. Kakor vedno poskuša tudi zdaj z zvijačo. Z medeno prijaznim glasom zakliče: «Putka, putkica, kokica! Pridi bliže, da se kaj pogovoriva!».

«Jaz k tebi?» se začudi putka. Nato pa takoj zasmehljivo pristavi:

«Prav nič me ne mika gledati že danes trebuh od znotraj».

«Jej, no», se začinja spet

laskati lisica, «ti ljubka kokica, si menda prespala zadnje dneve. Sicer bi morala vedeti, da je zdaj med vsemi živalmi sklenjeno najlepše prijateljstvo. Nič več klanja, nič več morije!».

«tako! — Glej no, glej!» se na videz čudi putka. «Me zelo veseli, da si se ti, moja najnovejša štirinožna prijateljica, tako poboljšala. Takoj pridem k tebi. Da bo pa pogovor vse bolj živahen, pripeljem ob enem še naša dva psa čuvaja. Saj živis poslednj tudi z njima v najboljšem prijateljstvu in te bo gotovo veselilo, če nas bo večja družba!».

Komaj izreče putka zadnje besede, že požre prekanjeno lisico temni gozd.

Kako je postala žaba

Boter se je odpravil, da obišče botra. Ta je s svojo ženo ravno pekel kokoši, ko je opazil, da prihaja boter v hišo. Zbal se je, da bo videl kokoš in mu jo bo moral ponuditi. Zato jo je v naglici, ne vedoč, kam bi jo skrnil, vrgel v skledo in poveznil s pokrovom. Medtem pa je bil boter že na vratih:

«Dober dan, boter!».

«Bog daj, boter!».

«Kaj pa počenjaš?».

«Lenobo pasem, kakor vidiš».

Ali glej ga zlomka, ko sta

se tako razgovarjala, opazi boter, da diši v hiši po pečeni kokoši, in ko vidi, da mu je boter noče ponuditi, vstane in gre. Domov grede ga prekolne:

«Vrag te pocitraj, boter, kar koli imaš pod pokrovom, naj ti Bog spremeni v žabo!».

V tistem hipu se kokoš spremeni v žabo. Ko je domačin privzdignil pokrov, je kaj lahko videl: namesto pečene ku re se je v skledi razploščila žaba.

— Tako je postala žaba.

Usmiljena snaha in neusmiljena tašča

Zivel sta nekje snaha in tašča. Tašča je bila zvijačna in neusmiljena s sirotami, snaha pa dobra kakor dober dan v letu. Če je prišla sirota pred hišo, jo je tašča nagnala z burklami, snaha pa je zadnji svoj grižljaj delila s siroto. Ko je nosila domov mleko, pomolženo od ovac, in je zagledala kje jamico na poti, je rekla kot po navadi:

«Tu mora biti živalca», in ji je natočila mleka.

Ker je bila tako usmiljena srca, jo je tašča sovražila in jo je pustila tudi lakoto trpeti: zapirala je kruh pred njo in tako se je zgodilo, da ni sirota kar po dva, tri dni ničesar prigriznila.

Nekoč je tašča hudo obolela ter je, ležeč v postelji, prosila Boga, naj jo po smrti puste spet na ta svet, da bi branila snahi kakšnim potepuhom miloščino dati.

Ko je umrla in so jo pokopali, so sosedje jedli in pili na pogrebščini. Ko so se razšli, je pomila snaha posodo in odnesla pomije v korito svinjam, katere je hkrati izpustila. Svinje pritečejo vse umazane h koritu, iztikajo okoli njega, ali pomij nočejo piti. Žena se čudi, kaj jim je, tembolj, ko vidi, da od pomij ni ostala niti kaplja, okoli korita pa je zemlja suha, tako da pomije niso iztekale. Naslednjega dne zvečer je spet tako in prav tako sedem večerov zaporedoma. Ko pride osmi večer, reče žena možu, naj nese on svinjam pomije. Mož stori to in ko vidi, kako so svinje shujšale, začne zmerjati ženo, da jih ni pitala in je pustila, da so tako omršavele. Tedaj mu ona vse pove, kaj je in kako je. On brž odhiti h koritu, da vidi, ali je praz-

no. Ko opazi, da je zares prazno, se začne prekrizevati in čuditi, kaj bi to bilo. V tistem hipu spregovori njegova mati izpod korita:

«Sin moj! Tam na onem svetu trpim strašne muke: vsak vzdih sirote, ki sem jo odgnala od vrat, se je spremenil tu v trn in na tem trnju ležim in vsaka solza sirote, ki je zavoljo mene zajokala, vre v kotlu in v njem se zdaj kuham. Ker pa sem prosila Boga, naj me pošlje z onega sveta, da bi pazila v hiši, da ne bo snaha dajala potepuhom, mi je sojeno, da prihajam na ta svet in jem s svinjami. Tvoji ženi pa so postavljene tri zlate mizice, na njih so same vrtnice in bosiljek. Vprašaj jo, ali bi mi dala eno, da se pomirim».

Mož odide zatem k ženi v hišo in ji pove, kaj je in kako je. Ko ona to sliši, prihiti h koritu, da vidi taščo, in ko vidi, kako je izmučena, zajoče. Tašča pa jo začne zaklinjati, naj ji da mizico, ker ji je tako sojeno: če ji snaha da mizico, se ji polovico grehov odpusti in ne bo ji treba prihajati na ta svet s svinjami jest. Snaha ji reče: «Jaz ti darujem vse tri mizice: kar sem doslej storila, naj bo za tebe, a odslej naj mi da Bog, da za sebe zaslužim».

Tašča je tedaj izginila in se nikdar več ni prikazala.

Polž in pes

Polž je prilezel na pasjo uto in vzkliknil: «Tukaj sem zdaj jaz gospodar!».

Pes mu je odgovoril: «Da, v svoji hiši na moji strehi».

Modrijan in kmet

Neki modrijan je šel po poti, pa je zagledal kmeta, ki je kopal. Zaklical mu je:

«Bog daj srečo, težak! Si kaj truden?».

In videč, da se upira z delom kakor črna živina, mu reče:

«Odpočij se nekoliko!».

«Eh, moj dragi gospod», mu odgovori kmet, «rad bi se odpočil, a tisti, čigar je ta zemlja, ne dovoli, da bi počival!».

«Kaj ni to tvoja zemlja?».

«Ni moja, bogme, ampak tuja. Delam vedno za dnino, ker nimam svoje zemlje».

«Senčaj, kolikšna pa je tvoja dnina?».

«Samo desetica».

«Pa moreš živeti z desetico?».

«Morem, četudi ne bi hotel. A od te desetice prvi del vračam za dolgove, drugi del dajem na stran za dobiček, s tretjim pa preživljam sebe in ženo».

Modrijan se je začudil, kako je to, in ker ni mogel razumeti, je vprašal kmeta:

«Presneta reč, povej mi no, kako je to?».

Kmet mu odgovori:

«Bogme, takole: dolgove vračam tako, da preživljam očeta in mater, dobiček dajem na stran, ko preživljam dva sina, da bosta tudi onadva mene hranila v starosti, s tretjim delom pa moram preživljati sebe in ženo».